

Постанова Кабінету Міністрів України від 1.07.2020 № 559. Урядовий кур'єр від 04.07.2020. № 126

11. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 34. ст. 343.

12. Серета О. Втрати житлового фонду, інфраструктури та бізнесу: аналітика щодо збитків України від війни. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/vtriti-zhitlovoho-fondu-infrastrukturi-ta-biznesu-analitika-shchodo-zbitkiv-ukrajini-vid-vijni.html> (дата звернення 7.12.2022)

13. Федоров М. Корупція в держреєстрах: як її подолати. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/08/5/676592/> (дата звернення 12.12.2022)

14. Цифровізація будівельної сфери: спрощення життя для бізнесу та фундамент для прозорості повоєнної відбудови країни. URL: <https://tapas.org.ua/all-uk/blogs-uk/tsyfrovizatsiia-budivelnoi-sfery-sproshchennia-zhyttia-dlia-biznesu-ta-fundament-dlia-prozoroi-povoiennoi-vidbudovy-krajiny/> (дата звернення 7.12.2022)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-25>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

Бондарь Володимир Павлович

здобувач

Науково-дослідного інституту публічного права

м. Київ, Україна

Поняття «адміністративно-правовий статус», незважаючи на велику кількість правових досліджень, не має уніфікованої дефініції. Наразі, серед адміністративістів тривають дискусії, у тому числі й невиправдані, щодо підходів трактування, змісту, структури й ознак цієї категорії. Однак, з'ясування поняття та сутності адміністративно-правового статусу має важливе науково-практичне значення, особливо з огляду на триваючі процеси реформування, що відбуваються у публічно-правовій сфері.

Представниками юридичної науки відзначається, що правовий статус – це відправна точка, з якої необхідно виходити на початку аналізу будь-яких суб'єктів державних правовідносин [1, с. 47]. Вказаним поняттям загалом

окреслюються специфіка ролі певного суб'єкта чи об'єкта, його місце в системі суспільних відносин.

Етимологічно слово «статус» походить від латинського «status», що означає стан, становище; громадянський стан, звання, суспільний ступінь [2, с. 402]. Водночас, у довідниковій літературі превалює розуміння терміна «статус» як правового становища громадян, державних і громадських органів, міжнародних організацій тощо [3, с. 1387; 4, с. 545], що, на нашу думку, є спірним. Зведення семантики слова «статус» до правового становища певних осіб автоматично кореспондує його до похідної категорії «правовий статус особи», який за своєю природою є змістовно вужчим, адже характеризує положення відповідних суб'єктів правовідносин серед інших, насамперед, через призму їх правоздатності. Відтак, вважаємо, що певний статус особи – це своєрідний системний набір ознак, який у своїй сукупності позначає її дійсне становище (соціальне, правове тощо).

У правовій науці, як влучно зазначає Н. Армаш, статус покликаний позначати певне місце суб'єкта правовідносин серед інших. У залежності від різновидів суб'єктів, правовий статус може включати в себе досить широкий спектр правових характеристик. Це може стосуватися об'єму прав, обов'язків, компетенції, співвідношення цих понять та ще багато інших нюансів, які прямо чи опосередковано мають нагоду впливати на становище суб'єкта. Разом з цим, дослідниці, аналізуючи літературу з теорії держави та права, доходять висновку, що термін «правовий статус» вживається дослідниками переважно стосовно фізичних осіб, а по відношенню до юридичних осіб застосовується термін «компетенція», що за визначеннями мають бути тотожними [1, с. 47-48]. Проте, таке отождошення не є вірними, адже фактично наводяться відмінні поняття, які інколи можуть співставлятись як частина і ціле.

Правовий статус особи – юридична категорія, що містить низку предметних характеристик окремого суб'єкта, визначених нормами права, та в цілому дозволяє з'ясувати його сутність. У свою чергу, компетенція є маркером, що, як правило, вказує на наявність юридично-владних повноважень, та, відповідно, може стосуватись як окремих фізичних, так і окремих юридичних осіб, що залежить від природи конкретного суб'єкта.

Принагідно вказати, що згідно з розумінням, закладеним у Концепції адміністративної реформи в Україні, поняття «компетенція» застосовується для визначення певного обсягу повноважень (прав і обов'язків), закріпленого за кожним органом виконавчої влади відповідно до покладених на нього завдань і функцій [5]. Відтак, вбачається, що, наприклад, фізична особа-громадянин має відповідний правовий статус, проте не має компетенції у вищевказаному розумінні. Водночас, фізична особа, яка надає публічні послуги (аудитор, нотаріус, оцінювач тощо),

реалізує повноваження (делеговані повноваження), визначені профільним законодавством, тобто має компетенцію, яка є частиною їх правового статусу. Аналогічні твердження стосуються і юридичних осіб. Зазвичай юридичні особи публічного права мають владні повноваження – наділені компетенцією, а юридичні особи приватного права – ні.

До цього ж, погоджуємось з твердженням В. Авер'янова, що термін «компетенція» зазвичай поширюється тільки на органи управління (адміністрації) юридичних осіб. Що ж до самих юридичних осіб, то використовується термін не «компетенція», а «адміністративно-правовий статус» [6, с. 187] або «правовий статус».

Відтак, влучною є думка, що правовий статус – це реальність, яка складається з об'єктивних, реально існуючих елементів, визначивши та проаналізувавши які, можна пізнати це явище в цілому. Усвідомивши правовий статус як цілісну систему, серед її структурних елементів можна виділити головні, з'ясувати характер їх взаємозв'язків з іншими елементами [7, с. 109]. Звідси логічно випливає, що правовий статус особи – обов'язково системна категорія, яка впорядковує суб'єктів правовідносин, визначає їх специфіку та межі дозволеної діяльності. Водночас, попередньо викладене вказує, що зміст (перелік внутрішніх елементів) правового статусу особи може варіюватись та залежить від природи конкретного суб'єкта права, а також його родових і видових (типових) ознак. Зазначене певною мірою пояснює й відсутність однаковості у поглядах на дефініцію правового статусу особи серед представників юридичної науки. Проте, об'єктивно вбачається, що вивести уніфіковане визначення цього поняття, яке б повною мірою враховувало особливості всіх суб'єктів права, неможливо. Відповідна дефініція завжди буде або надмірно загальною, або неповною.

Так, О. Петришин і М. Цвік під правовим статусом суб'єктів права розуміють сукупність усіх прав, обов'язків і законних інтересів суб'єктів права. При цьому, дослідники акцентують, що правовий статус кожної особи є індивідуальним [8, с. 342]. Правовий статус, як зазначає О. Скакун, є основою правового становища – узагальненої категорії, що охоплює основні характеристики стану суб'єкта права в державі [9, с. 569]. Як бачимо, наведенні визначення загалом окреслюють явище правового статусу та стосуються абстрактних суб'єктів. Тому, у намаганнях персоніфікувати правовий статус особи, у юридичній літературі поширеним став підхід, згідно з яким у структурі правового статусу пропонується розрізняти загальне і спеціальне.

Зокрема, А. Куліш визначає, що загальний правовий статус – відбиває правовий стан абстрактних суб'єктів права одного роду (типу), що виражається в правах і обов'язках, переважно регульованих конституційними нормами; спеціальний правовий статус – відбиває

правовий стан абстрактних суб'єктів права одного виду усередині одного роду (типу), що виражається в правах і обов'язках, насамперед регульованих галузевими нормами [10, с. 101]. Таким чином, характеристики і властивості суб'єкта права, які регламентуються нормами, приміром, адміністративного, кримінального, цивільного права, становлять зміст спеціального блоку правового статусу особи та, відповідно, диференціюються на адміністративно-правовий, кримінально-правовий, цивільно-правовий статуси. Зазначені галузеві правові статуси ми пропонуємо розуміти як правові субстатуси особи.

Отже, підсумовуючи викладене можемо зробити висновок, що адміністративно-правовий статус особи – це правовий субстатус фізичної чи юридичної особи, який регламентується нормами адміністративного права й окреслює її юридичне становище як суб'єкта адміністративного права у системі відповідних правовідносин.

Змістовно адміністративно-правовий статус особи, насамперед, складають права й обов'язки, їх сукупність. Перелік інших компонентів цього правового статусу є варіативним, оскільки залежить від природи конкретного суб'єкта права, а також його родових і видових (типових) ознак.

Література:

1. Армаш Н. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2005. 200 с.
2. Етимологічний словник української мови: У 7 т. – Т. 5: Р–Т / Ред. кол.: О. Мельничук (гол. ред.) та ін. К.: Наукова думка, 2006. 704 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови; уклад. і голов. ред. В. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
4. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. Морозов, Л. Шкарапута. К. Наукова думка, 2000. 680 с.
5. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні Указ Президента України; Концепція від 22.07.1998 № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#top>
6. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. Колегія: В. Авер'янов та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 592 с.
7. Сирота А. Деякі проблеми удосконалення правового статусу органів державного управління. Теоретичні та практичні проблеми становлення правової держави в Україні : матеріали доповідей і тези виступів наук. конф.; 4–5 травня 1995 року. Чернівці : Рута, 1995. С. 107–112.
8. Загальна теорія держави і права : Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін. ; за ред. М. Цвіка, О. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

9. Скакун О. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. Х. : Еллада, 2006. 776 с.

10. Куліш А. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Х., 2009. 432 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-26>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Борко Андрій Леонідович

доктор юридичних наук, професор,

декан факультету морського права

*Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Николаїв, Україна*

Від початку повномасштабної війни в Україні минуло понад дев'ять місяців. Безумовно, це складний час, і реалії, в яких опинилась наша країна, постійно вимагають прийняття непростих рішень. Аби забезпечити функціонування держави в умовах воєнного стану, мінімізувати кризові явища в різних сферах суспільних відносин, було прийнято чимало законодавчих змін. Сфера земельних відносин не залишилась поза увагою. Так, 24.03.2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» № 2145-IX. Зазначений закон покликаний вдосконалити окремі процедури та спростити набуття прав користування на земельні ділянки сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану з метою їх раціонального використання у 2022 році для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки України. Фактично, вказаним законом встановлено альтернативну процедуру передачі в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення в період воєнного стану.

Так, наприклад згідно цього закону в договорі оренди не зазначається кадастровий номер земельної ділянки, а сама ділянка вважається сформованою лише на період дії договору оренди, після чого припиняє бути